

Osobní

V prvním čtvrtletí letošního roku oslavuje své významné životní jubileum řada našich členů. Upřímně gratulujeme!

Bohumila BAŠTECKÁ	Zdeněk KUŤÁK
Jan BENDA	Jan LAŠEK
Kateřina BERNARDOVÁ	Iva MÁLKOVÁ
Zuzana BOUŠKOVÁ	Jana MLČÁKOVÁ
Jarmila ČIERNÁ	Jana MOTYČKOVÁ
Jana DORAZILOVÁ	Hana PEŠINOVÁ
Dana HRSTKOVÁ	Alice REISSOVÁ
Helena CHROBOKOVÁ	Vladimír SMÉKAL
Martin KAŠPAR	Helena SUKOVÁ
Josef KAVKA	Jana ŠEBKOVÁ
Jana KOBLIHOVÁ	Jitka ŠEBOVÁ ŠAFARÍKOVÁ
Rudolf KOHOUTEK	Bohumila VOKÁČOVÁ
Alexandr KRINKE	Eva VYSKOČILOVÁ
Jan KUNHART	

Jaro Křivohlavý 19. 3. 1925 - 27. 12. 2014

Vážené a milé kolegyně, vážení a milí kolegové, ještě toho dne, kdy nás opustil náš učitel, kolega a přítel profesor Jaro Křivohlavý, jsem byl jeho synem jménem rodiny požádán, abych při smutečním rozloučení promluvil o jeho přínosu oboru, kterému se celý život teoreticky i prakticky věnoval - psychologii.

Kromě toho, že mi hlavou táhly osobní vzpomínky sahající od poloviny sedmdesátých let až do minulého roku, napadlo mne zeptat se i kolegyní a kolegů, především z Rady Českomoravské psychologické společnosti, jejímž zakládajícím členem Jaro Křivohlavý byl, na co bych neměl zapomenout, co považují z díla pana profesora za tak důležité, že by to mělo být zmíněno, a co by rádi připomněli, kdyby

měli promluvit o přínosu zesnulého psychologii jako oboru. Řada kolegyň a kolegů reagovala a přispěla. Co zde alespoň zmínit z jeho bohatého a naplněného pracovního života?

Jako s psychologem a učitelem jsem se s ním poprvé setkal na katedře psychologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v polovině sedmdesátých let na jeho výběrově přednášce z experimentální sociální psychologie, věnované hrám s nulovým a nenulovým součtem, určeným k modelování mezilidské komunikace, navazování spolupráce, získávání důvěry a dalších sociálně psychologických témat. To už jsem věděl, že se předtím zabýval patnáct let inženýrskou psychologií ve Výzkumném ústavu bezpečnosti práce v Praze, kde publikoval práce z pomezí psychologie a hygieny, například na téma barevné úpravy pracovního prostředí, podmínek dobrého vidění, oslnění nebo spolupráce v podniku, že pracuje v Institutu pro další vzdělávání lékařů v Praze a že své příspěvky inženýrské psychologii shrnul v monografii „Člověk a stroj“, publikované v roce 1970. Nevěděl jsem ovšem tenkrát, že ho v roce 1967 z Výzkumného ústavu bezpečnosti práce na hodinu vyhodili. V sedmdesátých letech se věnoval sociálně psychologickým tématům, především verbální a neverbální komunikaci a řešení konfliktů. Nevím o nikom jiném, kdo by svoji knihu o konfliktech dedikoval svoji tchyni - paní Marii Novotné z Bohumilic, která „uměla konflikty řešit tvořivě a ne bořivě“. Uvedu jenom dvě knihy z období sedmdesátých let - „Konflikty mezi lidmi“ a „Já a ty - o zdravých vztazích mezi lidmi“. Na ně tematicky navázaly v osmdesátých letech publikace „Neverbální komunikace“ a „Jak si navzájem lépe porozumíme“, i specificky zaměřená „Sociální a pedagogická komunikace ve škole“ (napsaná společně s profesorem Jiřím Marešem).

Mezitím se těžištěm jeho zájmu stala psychologie handicapu jako specifická oblast klinické psychologie. Toto období nám připomínají stále inspirující knihy „Psychologická rehabilitace zdravotně postižených“, „Rozhovor lékaře s pacientem“ a „Vážně nemocný mezi námi“. Po změně společenských poměrů k nim v roce 1991 přibyla „Křesťanská péče o nemocné“. V devadesátých letech se více a více věnoval novému a rychle se rozvíjícímu oboru - psychologii zdraví. Nebylo to vlastně překvapivé, protože již dlouho předtím spoluzakládal pracovní skupinu psychologie zdravého života při tehdejší Československé psychologické společnosti, pozdější sekci psychologie zdraví při Českomoravské psychologické společnosti, jejímž byl dlouholetým předsedou. Dovolím si připomenout knihy „Bolest - její diagnostika a psychoterapie“, „Jak zvládat stres“, „Poslední úsek cesty“ (napsanou společně se Stanislavem Kaczmarczykem), „Jak zvládat depresi“, „Jak neztratit nadšení“, „Pastorální péče“, Psychologie zdraví“, „Psychologie nemoci“ a „Duševní hygiena zdravotní sestry“ (společně s Jaroslavou Pečenkovou). K tématu komunikace se znovu vrátil v knihách „Povídej - naslouchám“ a „Tajemství úspěšného jednání“. Patří sem i již zmíněná publikace - „Rozhovor lékaře s pacientem“.

Na přelomu tisíciletí se jeho doménou stal další nový obor - pozitivní psychologie. V posledních deseti letech napsal řadu populárně-vědeckých knih věnovaných tématům, jako je štěstí, stres, stárnutí nebo odpuštění a jeho pozitivní vliv na lidské zdraví. Uvádím tyto publikace tak, jak postupně vycházely, především v nakla-

datelství Grada a v Karmelitánském nakladatelství: „Jak přežít vztek, zlost a agresi“, „O odpouštění s Jaro Křivohlavým“, „Pozitivní psychologie. Naděje, radost a odpouštění“, „O šťastném manželství“, „Psychologie smysluplnosti existence“, „Psychologie vděčnosti a nevděčnosti“, „O vděčnosti s Jaro Křivohlavým“, „O moudrosti s Jaro Křivohlavým“, „Trénování paměti a kognitivních schopností“ (společně s Markem Preissem), „Psychologie moudrosti a kvality života“, „Slova potěšení a povzbuzení“, „Stárnutí v pohledu pozitivní psychologie“, „Možnosti, které čekají“, „Optimismus, pesimismus a prevence deprese“, „Psychologie pocitů štěstí. Současný stav poznání“ a poslední kniha z roku 2013 „Není radost jako radost“.

Je třeba upřímně říci, že tato až neuvěřitelně bohatá publikační činnost vzbuzovala u některých kolegů a kolegyň určité pochybnosti až nedůvěru. Jeho výrazně zažívaný i deklarovaný pozitivní přístup k životu však vyvěral - kromě jeho osobní každodenně prožívané víry - z hlubokých existenciálních zkušeností. Svěřil se mi před několika lety v osobním rozhovoru, jak již v mládí pohlédl tváří v tvář smrti: Poprvé, když poté, co byl roku 1942 ve věku 17 let jako student roudnického gymnázia zatčen a uvězněn v Malé pevnosti, v nacistickém koncentračním táboře v Terezíně, musel být přítomen popravě mladého spoluvězně, který se pokusil o útěk, a podruhé, když na rozdíl od některých spoluvězňů přežil důlní neštěstí na Kladně, kde pracoval tři roky na dole Prago IV.

A tak se od díla profesora Křivohlavého vracím k jeho životu. Mnozí víme, že se narodil v Třebenicích, ale mnozí možná nevíme, že denně jezdil na kole 50 km do gymnázia v Roudnici a zpátky. Po válce maturoval a v letech 1945 až 1949 studoval v Praze na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obory psychologie - filozofie a anglistiku. V roce 1950 získal doktorát filozofie, angličtinu ovšem jít učit nesměl. Po základní vojenské službě nastoupil do Výzkumného ústavu bezpečnosti práce, v letech 1967 až 1994 byl zaměstnán v Institutu pro další vzdělávání lékařů. V roce 1966 se stal kandidátem věd, v roce 1976 se habilitoval na Filozofické fakultě UK a v roce 1996 byl jmenován profesorem psychologie. Dlouhá léta externě přednášel na katedře psychologie FF UK experimentální sociální psychologii a později obor psychologie zdraví na Fakultě humanitních studií UK. V sedmdesátých letech učil rok na univerzitě v Lipsku, kde byla významná škola sociální psychologie, a od poloviny osmdesátých do poloviny devadesátých let vyučoval v blokovém studiu v Innsbrucku. V devadesátých letech učil na evangelikálním teologickém semináři v Praze.

Členem Českomoravské psychologické společnosti při ČSAV byl od roku 1958, kdy se zúčastnil aktu obnovení činnosti této společnosti. V roce 2006 jsme mu pak při konferenci „Psychologické dny“ v Olomouci udělili doživotní čestné členství v ČMPS. V roce 1998 byl zakládajícím členem České společnosti pro trénování paměti a mozkový jogging, byl i garantem akreditovaného vzdělávání v této oblasti. Dvacet let přednášel - především seniorům - v Centru celoživotního vzdělávání. Ještě v listopadu 2014 počítal s tím, že bude přednášet v lednovém kurzu pro trenéry paměti a v únoru bude přednášet v Centru celoživotního vzdělávání. I tak aplikoval do svých posledních dnů pozitivní psychologii v praxi.

Ve své knížce „Dvě lásky“ velmi pěkně líčí své dětství i mládí, s neuvěřitelnými detaily.

V roce 1951, krátce před nástupem na vojnu, se oženil s Martou, rozenou Novotnou. Domluvili se, že denně budou číst paralelně z Bible, každý jinde, ale stejné texty. Z tohoto třiašedesát let trvajících manželství mají 3 děti, 8 vnoučat a 10 pravnoučat. Byl aktivním křesťanem, dlouholetým členem pražského branického sboru Českobratrské církve evangelické. Byl ordinován jako presbyter čili starší sboru a působil jako laický kazatel. V letech 1969 až 1984 byl po tři období svobodně zvoleným laickým členem Synodní rady, tedy vedení této církve. Aktivně se podílel i na organizaci Mezinárodní konference o spiritualitě v Praze, kterou Českomoravská psychologická společnost pořádala v září 2007.

Řada kolegyň a kolegů píše o tom, jak moc nám a české psychologii bude chybět. Mnozí vyjadřují velkou vděčnost za vše, co pro psychologii a zvláště pro pozitivní psychologii u nás vykonal. Tento přístup v psychologii postrádal a velmi oceňoval jeho rozvoj, především však sám k němu cenným způsobem přispěl. Tento směr mu v posledních letech umožnil rozvíjet témata lásky, odpuštění, smysluplnosti života a moudrosti a předávat poselství o jejich významu jazykem psychologie i těm, kdo s ním nesdíleli křesťanskou víru. Sám těmito tématy žil. Odpovídal i na trýznivé otázky, například „Jak si nenechat ničit život starými křivdami?“ Další kolegyně a kolegové napsali o svých osobních zkušenostech - jak byl vždy připraven pomoci konkrétnímu člověku radou, podporou, empatickým přijetím. Jako psycholog i jako přítel byl pro mnohé pomoci, pro jiné radosti a pro další oporou v těžkých chvílích. Na podzim roku 2013 napsal svým čtenářkám a čtenářům: „Vážení přátelé, je podzim – doba vinobraní. I já prožívám podzim svého života. Blíží se mi hranice 90 let a 63 let manželského a rodinného života. A tak se ohlížím za svým životem - co by se v něm dalo najít jako dobré víno. To, co jsem v jednom vinohradě sebral, dávám s pokorou zde na vědomí. S pozdravem a přáním radosti Jaro Křivohlavý.“ Jeho život byl zaměřený na lásku k lidem i k Bohu. Přál bych si, aby nad naším zármutkem z odchodu profesora Jaro Křivohlavého převážila vděčnost, protože je za co děkovat. Uzavřelo se i nesmírně bohaté a košaté odborné dílo, jehož působení však nekončí. Toto dílo budou postupně objevovat další generace studentek a studentů, které teprve přijdou. Ať už se budou zajímat o originální české příspěvky k inženýrské psychologii, sociální psychologii, psychologii handicapu, psychologii náboženství, psychologii zdraví nebo pozitivní psychologii.

Daniel Heller

Hana Drábková 19. 5. 1924 – 3. 2. 2015

PhDr. Hana Drábková, psycholožka, zakladatelka československých poboček mezinárodních společností ECHA (Evropská rada pro vysoké schopnosti, jejich výzkum a rozvoj) a Mensa, první Národní korespondent ECHA pro Československo, odešla 3. února 2015, v 91. roce svého života.